

Hilversums Wasmeer

Broedvogels 1990

Vogelwerkgroep Het Gooi en Omstreken

Hilversums Wasmeer

Broedvogels 1990

Dick A. Jonkers

Subgroep Avifauna

Vogelwerkgroep Het Gooi en Omstreken
Hilversum oktober 1990

Uitgave 69

Produktie van dit rapport kwam tot stand onder auspiciën van het Biogeografisch Informatie Centrum (BIC) van het Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij. De verantwoordelijkheid voor de inhoud van dit rapport ligt bij de samensteller(s).

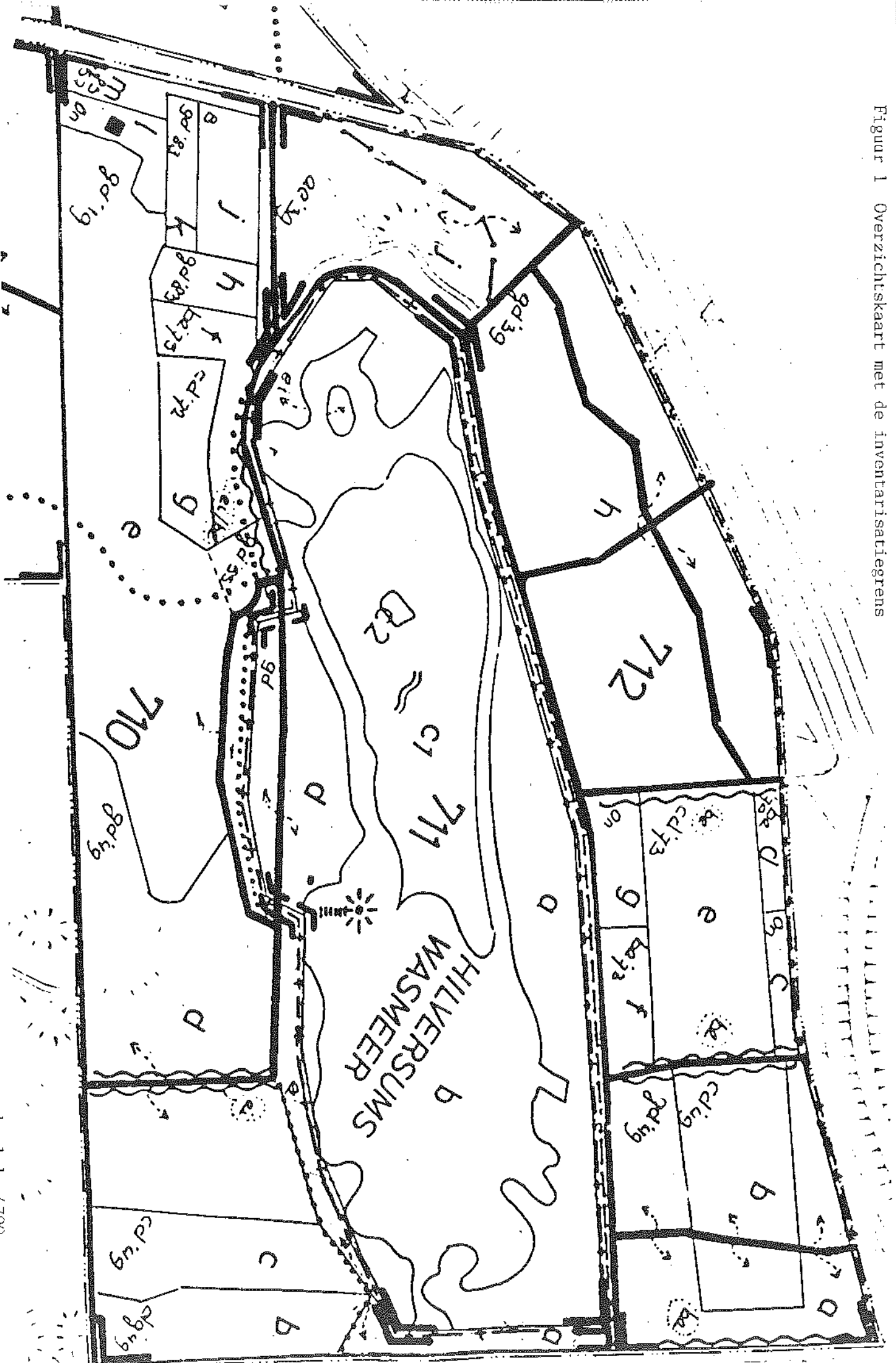
Illustraties : Fred van Klaveren, Dick Jonkers (voorplaat)

Typewerk : Marijke de Graaf

Copyright 1990 - Vogelwerkgroep Het Gooi en Omstreken, Hilversum.

<u>Inhoud</u>	<u>Blz.</u>
1 . Inleiding	1
2 . Ligging, oppervlakte en eigendom	2
3 . Geschiedenis van het Hilversums Wasmeer	2
4 . Beschrijving van de huidige terreinsituatie	2
5 . Inventarisatiewerkwijze en interpretatie van de veldgegevens	3
6 . Weersomstandigheden en zangactiviteit	3
7 . Resultaten	4
7-1 Broedvogels	4
7-2 Niet-broedvogels	5
7-3 Waarnemingen van zoogdieren	7
8 . Vergelijking met eerdere inventarisaties	7
9 . Aanbevelingen voor het beheer	8
10. Samenvatting	9
11. Dankwoord	9
12. Geraadpleegde literatuur	10
13. Bijlagen	11

Figuur 1 Overzichtsk kaart met de inventarisatiegrens

schaal 1 : 4700

1. Inleiding

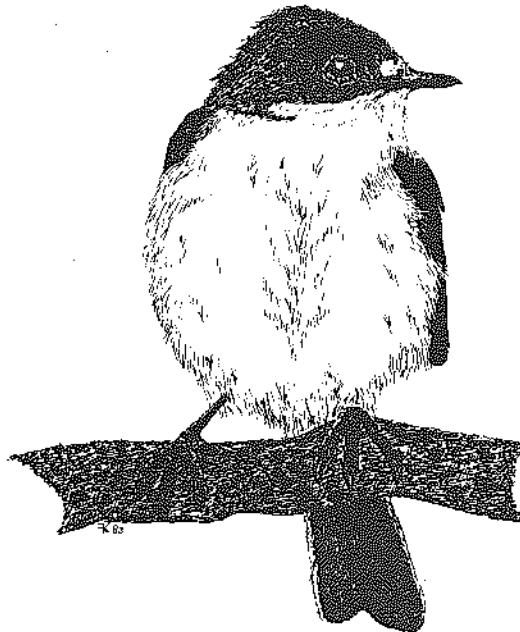
In verband met de plannen om het Hilversums Wasmeer te laten uitbaggeren bestond bij de Stichting Goois Natuurreservaat behoefte aan een integrale broedvogelinventarisatie van dit gebied.

Toen de Vogelwerkgroep Het Gooi en Omstreken de stichting benaderde met het verzoek of er nog behoefte bestond aan broedvogelinventarisaties in één van haar terreinen viel dit uiteraard in goede aarde.

De inventarisatie was noodzakelijk om de situatie voor het uitvoeren van baggerwerkzaamheden vast te leggen. Het registreren van zo'n nulsituatie is bij uitstek geschikt om de effecten van de ingreep later te kunnen nagaan. Niet alleen in het eerste jaar erna, maar ook in de daarop volgende jaren. Bovendien kan worden gekeken of de oorspronkelijke broedvogelbevolking qua soorten en aantallen terugkeert.

In dit rapport zijn de resultaten verwerkt van de in het broedseizoen 1990 uitgevoerde inventarisatie. Voorts worden vergelijkingen gemaakt met eerder verzamelde broedvogelgegevens en worden aanbevelingen gedaan voor het behoud van enkele voor het Wasmeer karakteristieke vogelsoorten.

Het is de derde keer dat het gebied als zelfstandig geheel en integraal is onderzocht.

2. Ligging, oppervlakte en eigendom

Het Hilversums Wasmeer (Figuur 1) ligt ten zuidoosten van Hilversum ter hoogte van de afslag Hilversum van de rijksweg A27. Het gebied is te vinden op de topografische kaart 1:50.000 nummer 32 West in atlasblok 32-21 en omvat delen van de kilometerblokken 22, 23, 32 en 33. Op de topografische kaart wordt het ven nog steeds aangeduid als Klein Waschmeer, dit ter onderscheiding van het Groot Waschmeer (Laarder Wasmeer). Als schrijfwijze wordt ook wel Hilversumsche Waschmeer gebruikt.

De totale oppervlakte binnen het omrasterde gebied is volgens een opgave van het Goois Natuurreservaat 15,74 ha. In 1956 was dat 13,5 ha (De Vrankrijker 1959). Eigenaresse is de Stichting Goois Natuurreservaat die het Hilversums Wasmeer samen met de andere terreinen in 1933 in eigendom kreeg. Zij voert er eveneens het beheer over.

3. Geschiedenis van het Hilversums Wasmeer

De Vrankrijker (1959) schenkt in zijn publikatie uitgebreid aandacht aan het gebied. In 1709 staat het reeds aangegeven op een Gooise kaart met een plas ter grootte van 13,5 ha. Dat de wateroppervlakte niet altijd aanwezig was blijkt uit een beschrijving in bovengenoemde publikatie van een augustusdag omstreeks 1908. Er was toen geen water, maar alleen een vochtige bronsgroene vlakte waarin Dopheide bloeide. Alleen na een nat najaar was er in die tijd een waterplas. Voor 1918 was het langgerekte ven omgeven door heide. Die heide verdween toen de Erfgooiers deze in het kader van de werkverschaffing voor Amsterdamse werklozen lieten ompitten. Een oppervlakte van 50 ha. werd toen beplant. Door de voortschrijdende successie ontstond een terrein met aan het eind van de jaren veertig in de natte tijd een oppervlakte van nog maar 2,5 ha. moeras en water. Dit gegeven gaf het Goois Natuurreservaat (GNR) aanleiding om door de Nederlandse Heidemaatschappij de alsmaar opgehoogde plantenlaag te laten weggraven en vervolgens tot op het witte zand te later uitbaggeren. Het creëren van zo'n voor recreanten aantrekkelijk gebied werkte de vrees voor vernielingen in de hand. In 1956 werd het gebied omrasterd en voor publiek afgesloten. Sindsdien is het voor publiek alleen onder leiding van een boswachter toegankelijk. De excursies werden frekwent gehouden in de tijd dat er een kolonie Kokmeeuwen huisde. Verder wordt er natuurwetenschappelijk onderzoek verricht. Bij beschikking van de Minister van Landbouw en Visserij werd het natuurreservaat in 1986 aangewezen als beschermd natuurreservaat.

4. Beschrijving van de huidige terreinsituatie

De plas heeft een variërende waterdiepte van enkele centimeters tot 50 cm. in het zuidwestelijke deel. Metingen wezen uit dat het water zuur is (PH4.0) en relatief fosfaatrijk (Bleuten & Van der Perk 1990). De Lisdodde rondom het eiland is bijna overal dood en de beschutting is daardoor vrijwel overal verdwenen. Een begroeiing van Veenmos en biezten bedekt het noordoostelijk deel van het ven. Vooral aan de westzijde van het uitzichtpunt is een uitgestrekt stuk met Veenmos. Aan de zuidwestzijde van het ven is een grazig terreindeel met pijpestrooppollen. Het vroegere in 1954 en 1955 aangeplante Riet is verdwenen. De na de afsluiting rond de plas geplante bomen, vooral Eiken, bezitten vrijwel geen ondergroei. In de noordelijke hoek is hier en daar lichte opslag van Amerikaanse Vogelkers aanwezig. Onder de Grove Dennen in het noordoostelijke deel is geen opslag. Deze is wel weer met mate aanwezig onder de hoge Grove Dennen ten westen van de in verval geraakte knuppelbrug. Voor struiklaagbroeders zijn er dus geen broedgelegenheden. Ook de met Pitrus en andere vegetatie bedekte randen van de plas bieden een meer open karakter dan vroeger. In 1987 werden acht pinken van het veeras Charolais ingeschaard; in 1990 waren dit er zes. De hoge begrazingsdruk heeft het terrein buiten de zeer drassige delen meer openheid gegeven.

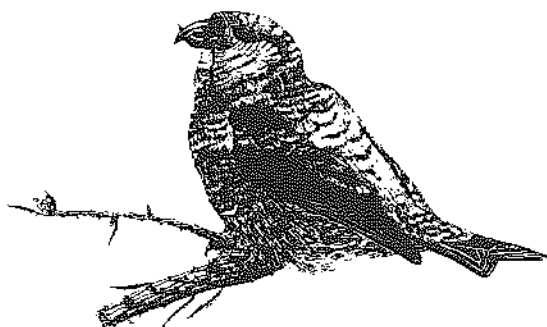
5. Inventarisatiewerkwijze en interpretatie van de veldgegevens

Zoals tegenwoordig gebruikelijk werd volgens de uitgebreide territoriumkarteringsmethode geïnventariseerd (Hustings et al. 1985). Van maart t.e.m. juli doorkruisten vier inventarisators het gebied en brachten in totaal achttien bezoeken. Hiervan waren er veertien in de vroege ochtend met een aanvangstijdstip ruim voor zonsopkomst, zoals voorgeschreven. De verdeling van de inventarisatierondes over het broedseizoen en de dagdelen staat aangegeven in tabel 1.

Tabel 1. Aantal inventarisaties per maand en dagdeel.

dagdeel	maand				
	maart	april	mei	juni	juli
vroege ochtend	2	3	4	4	1
ochtend	0	0	0	1	0
middag	0	1	0	1	0
avond	0	0	1	0	0

In totaal werden er 33,5 inventarisatie-uren in het terrein doorgebracht. Dat is bijna 21 uur per 10 ha. Voor de territoriumkarteringsmethode ligt de ondergrens bij vijf en de bovengrens bij vijfentwintig uur per 10 ha. Om de gegevens vergelijkbaar te kunnen houden voor toekomstige inventarisaties is voor het bepalen van de territoria de bij SOVON gehanteerde methode gebruikt (Van Dijk 1985). In één geval is daarvan afgeweken (zie hiervoor Resultaten)

6. Weersomstandigheden en zangactiviteit

Tijdens de inventarisaties in maart was het droog en de wind matig tot ontbrekend. Op 31 maart hing er een zware mist waardoor er weinig zang was. In april was het goed inventarisatieweer, hoewel de temperatuur begin april iets boven het vriespunt lag. Begin mei was het weer mistig en de zangactiviteit nihil. Op de overige inventarisatiedagen werd wel goed gezongen. De wind kwam toen overwegend uit noord- tot noordoostelijke richting. De eerste inventarisatiedag in juni waaide er een krachtige zuidwesten wind en regende het. De tot dan toe vastgestelde territoriumhouders lieten zich vrijwel niet horen. Op de drie andere data bleef de wind in de west tot zuidwesthoek maar was toen zwak. Deze weersgesteldheid stimuleerde de vogels tot veel zang en andere baltsactiviteiten. Vanaf begin juni werden in toenemende mate alarmerende vogels gehoord en watervogels met jongen gesignaleerd. In juli was het al vroeg zonnig en ook toen was het goed telweer.

7. Resultaten

De langgerektheid van het terrein en de geringe hoeveelheid rand tussen het moerassige en of waterrijke gedeelte en het terrein buiten het raster leidden nogal eens tot zang- of baltactiviteit over de grens. Omdat ook het gedrag in de onmiddellijke omgeving buiten het raster werd gekarteerd en het aantal bezoeken groot was, kon dit probleem overwonnen worden. Wanneer meer dan de helft van de waarnemingsdata over de inventarisatiegrens lag, werd aangenomen dat het territorium daar ook lag.

7.1 Broedvogels

Twintig verschillende vogelsoorten met in totaal 52 territoria of broedparen bevolkten het gebied (Tabel 2). Daarbij ging het om maximaal vijf paren per soort met als uitzondering de Koolmees, die bevoordeeld werd door de aanwezigheid van nestkasten.

- Geoorde Fuut.
Een paar werd het hele seizoen gesignaleerd. Er werden echter geen jongen waargenomen. Het is niet bekend of er wel eieren zijn geweest en er daadwerkelijk van een broedgeval sprake is.
- Dodaars.
Drie territoria konden worden vastgesteld. Twee ervan lagen op plaatsen waar de koeien nauwelijks vraat hadden gepleegd.
- Wilde eend.
Gedurende de inventarisatieperiode waren voortdurend drie paren aanwezig; bij de vrouwtjes werden ook jongen gezien.
- Kuifeend.
Een paar was in het gezelschap van jongen en verbleef vaak bij het "lisdoddeneiland". Van een ander paar werd in juni nog een paring waargenomen.
- Waterral.
Verassend was het broedgeval van deze soort. Voor zover bekend is dit het eerste broedgeval in het Hilversums Wasmeer. Het territorium bevond zich op de overgang van Veenmos naar Pitrus aan de rand van het water. Zowel de baltsroep als de jongenroep werden gehoord.
- Waterhoen.
Voor deze soort met zijn vier territoria kan dezelfde conclusie gelden als voor de Dodaars.
- Meerkoet.
Idem.
- Ransuil.
Bij een oud nest bevonden zich eind mei drie takkelingen.
- Boompieper.
De territoria werden vastgesteld in de open droge delen die aan de bomenrand grensden.
- Winterkoning.
Op diverse plaatsen lag nogal wat dood hout. Waar wat meer van dit materiaal aanwezig was werden de Winterkoningen geregeld gehoord en/of gezien.
- Merel.
Het is mogelijk dat deze soort haar nesten op de grond heeft gebouwd. Dit fenomeen is elders wel meer vastgesteld (zie Jonkers et al. 1987 blz. 289). De bomen op de plaatsen waar de territoria lagen waren hoog en van onderen kaal.
- Roodborst.
Deze soort profiteerde vermoedelijk eveneens van hoopjes afgevallen takken en het daartussen opgehoopte blad.
- Koolmees.
Op twee uitzonderingen na broedden deze paren in nestkasten. Zonder deze kunstnesten zou de stand bijna een derde van het totale aantal zijn geweest.

- Pimpelmees.

Er werd door de Pimpelmees overwegend buiten de nestkasten gebroed en daardoor ook meer verspreid dan de Koolmees. Of de dominantie van de laatstgenoemde soort hiervoor verantwoordelijk is, is niet bekend. Van de 17 mezenkasten waren er slechts zes door mezen bezet. Ook de wespen die enkele kasten bezetten kunnen geen rol van betekenis hebben gespeeld.

Tabel 2. Broedvogellijst. Aantallen in paren.

Geoorde Fuut	1
Dodaars	3
Wilde Eend	3
Kuifeend	2
Waterral	1
Waterhoen	4
Meerkoet	4
Ransuil	1
Boompieper	2
Winterkoning	3
Merel	5 74
Roodborst	3
Koolmees	7 (5)
Pimpelmees	5 (1)
Kuifmees	2
Zwarte Mees	1
Goudhaantje	1
Matkop	1
Boomkruiper	1
Vink	4

() Broedparen in nestkasten

- Kuifmees.

Zoals te verwachten was lagen de territoria op plaatsen met veel naaldhout.

- Zwarte Mees.

De Zwarte Mees wil nog wel eens genoeg nemen met een muizenholletje.

Mogelijk was dit hier, terwijl er toch onbezette nestkasten dichtbij hingen, ook het geval.

- Matkop.

Dit territorium bevond zich bij het begin van de voormalige knuppelbrug.

- Goudhaantje.

Het enige territorium werd vastgesteld in de omgeving van een oude hoge spar.

- Boomkruiper.

De terreindelen met vele tientallen jaren oude Grove Dennen en oude sparren vormde het domein voor de Boomkruiper.

- Vink.

De Vink had niet veel moeite een geschikt biotoop te vinden. Vrijwel alle bomen hadden een mogelijkheid voor een geschikte nestelplaats.

7.2 Niet-broedvogels

- Geoorde Fuut.

Tijdens de eerste inventarisatie op 24 maart bevonden zich vier exemplaren in het ven. Op 20 april waren er drie aanwezig.

- Blauwe Reiger.

24 maart vier exemplaren foeragerend in het noordoostelijke vochtige deel.

15 juni een exemplaar opvliegend uit het pitrusveld bij het voormalige uitzichtpunt.

22 juni een exemplaar foeragerend in het noordoostelijk deel.

- Wintertaling.

24 maart drie paren, op 6 april was één paar en op 20 april waren twee paren aanwezig.

- Tenslotte hielden zich op 28 april twee paren in de beide uiterste delen van het ven op. Mogelijk hebben er enkele paren in de omringende bossen gebroed. Er zijn echter nooit paren met jongen op het water gezien.
- Tafeleend.
Maximaal drie exemplaren werden gesignaleerd en wel op 24 maart toen twee vrouwtjes en een mannetje werden gesignaleerd. Op 21 juni bevond zich een vrouwtje op de plas.
 - Bergeend.
Een paartje was op 31 maart aanwezig; op 6 april werden twee en op 28 april drie exemplaren gezien. Data met één exemplaar waren 14 mei, 28 mei, 10 juni en 21 juni. Op 21 juni zwom ook een paar met 8 jongen rond. Gezien de terrein-omstandigheden en het nooit aantreffen van exemplaren op land binnen het raster, wordt aangenomen dat dit broedsel elders is uitgekomen.
 - Nijlgans.
Twee exemplaren rustten op 28 april in de plas.
 - Knobbelzwaan.
Zeven exemplaren vlogen op 15 juni laag over in noordelijke richting.
 - Buizerd.
24 maart één exemplaar cirkelend boven de plas, 4 mei idem rondvliegend.
 - Sperwer.
28 mei 's avonds een overvliegend vrouwtje.
 - Havik.
Een exemplaar zat op 24 maart in een boom te roepen. Op 31 maart 1 exemplaar rondvliegend en op 20 april weer een exemplaar.
 - Bruine Kiekendief.
Een jagend vrouwtjes exemplaar jaagde op 4 mei in het gebied.
 - Kwartel.
In de ochtendschemer van 20 mei kwam een exemplaar roepend uit oostelijke richting aanvliegen, draaide een rondje boven vak b en verdween vervolgens in noordelijke richting.
 - Kokmeeuw.
In 1959 vestigde zich een kolonie die in 1974 een grootte bereikte van \pm 2350 paar (Osieck et al. 1978). Om de kolonie te beperken werden in het verleden eieren geraapt en andere maatregelen genomen. In 1985 waren er 50 paren aanwezig die niet tot broeden kwamen (Jonkers et al. 1988). Tijdens de inventarisatie vlogen op 24 maart zes roepende exemplaren boven de plas; op 6 april waren dit er 's ochtends vroeg tien en later op de dag 17 paren. Daarna waren er op 4 mei vijf exemplaren, maar er werd niet gebroed.
 - Houtduif.
28 mei een roepend exemplaar.
 - Koekoek.
20 mei een overvliegend en roepend exemplaar.
 - Bosuil.
Een kast die binnen het gebied hangt werd niet bewoond. Twee jongen riepen op 15 juni aan de noordwestzijde.
 - Cierzwaluw.
18 Exemplaren foerageerden op 28 mei boven de plas; op 10 juni was dit bij twee exemplaren het geval.
 - Grote Bonte Specht.
In totaal waren er acht waarnemingen, waarvan twee clusters van elk drie territoria konden worden gemaakt. Het gebied is zo klein en de inventarisatie-intensiteit zo hoog, dat de aanwezigheid van broedparen onmiddellijk zou zijn opgevallen. Er is daarom afgeweken van de geldende richtlijnen en niet tot het vaststellen van territoria overgegaan.
 - Zwarte Specht.
4 mei twee exemplaren roepend. 6 Juni een exemplaar roepend in de omgeving.
 - Boerenzwaluw.
22 Mei tien exemplaren foeragerend boven de plas; 10 juni een exemplaar tijdens vlucht uit de plas 'drinkend'.

- Boompieper.
Enkele trekkers vlogen op 4 mei roepend over.
- Grote Lijster.
Een zingend exemplaar, op 14 mei in de noord-oosthoek.
- Zanglijster.
31 Maart een exemplaar zingend; 23 juni idem.
- Zwartkop.
Een enkele keer werd een exemplaar dat zijn territorium buiten het raster in de zuid-oosthoek tussen de opslag van vogelkers, had gehoord.
- Fitis.
Idem.
- Tjiftjaf.
Idem.
- Fluiter.
Een zingend exemplaar hield zich op 4 mei binnen het raster op.
- Groenling.
Op 20 april werd buiten het raster in vak 710c een zingend exemplaar gehoord.
- Kneu.
31 Maart een exemplaar overvliegend; 21 april vier exemplaren idem.
- Kruisbek.
Minimaal twee exemplaren vlogen op 16 juni over; op 23 juni waren dit er vier en even later minimaal zeven.
- Keep.
Trek van deze soort van veel exemplaren werd op 24 maart gesignaleerd.
- Spreeuw.
Overvliegende Spreeuwen werden vooral in maart en april gezien. Foerageren binnen het gebied, zoals vroeger in de kokmeeuwenkolonie, werd niet gezien.
- Zwarte Kraai.
Af en toe schuimden voedselzoekende kraaien het gebied af. Dit was het geval op 31 maart (1 ex.), 21 april (2 ex.), 23 juni (1 ex.).
- Vlaamse Gaai.
28 mei één exemplaar; 4 juni idem.

7.3 Waarnemingen van zoogdieren

Vos: Op verscheidene plaatsen werden oude uitwerpselen gevonden. Een vermoedelijk bewoonde burcht in het noordelijk deel.

Konijn: Gaten van deze soort waren o.a. in de vakken 711a en 711d gezien.

Rosse Woelmuis: 6 juni een exemplaar in het noordelijk deel.

Eekhoorn: Hier en daar werden vraatresten van deze klimmer gevonden.

8. Vergelijking met eerdere inventarisaties

Van 1974-1984 zijn wel inventarisaties uitgevoerd, maar deze betroffen meestal de watervogels en steltlopers. Van een enkele opvallende soort zoals de Geoorde Fuut en de Kokmeeuw zijn gegevens over reeksen van jaren verzameld.

De Geoorde Fuut werd al in 1924 gesignaleerd. Het aantal broedparen varieerde sinds 1941, toen het eerste broedgeval werd vastgesteld tussen één en vijf.

Deze gunstige ontwikkeling werd mede toegeschreven aan de aanwezigheid van een kolonie Kokmeeuwen. De kolonie vestigde zich in 1959 en bereikte haar maximum in 1974 met 2350 broedparen. Sindsdien ging het bergafwaarts en na 1984 werden geen broedparen meer vastgesteld. GNR is daar niet zo rouwig om want de vermesting door vogelpoep veranderde het ven van een voedselarm naar voedselrijk water. De flora van het voedselarme ven verdween daardoor.

Hoe het de watervogels en steltlopers verging, blijkt uit tabel 3. De stand van de Geoorde Fuut is minimaal. De Dodaars nam toe, van de min of meer geregelde broedvogels verdwenen Wintertaling, Slobeend, Tafeleend, Scholekster en Kievit (Tabel 3).

Tabel 3. Broedende watervogels en steltlopers van het Hilversums Wasmeer van 1970-1990 (Bewerkt naar Jonkers 1987)

	1970	1971	1972	1974	1981	1984	1990
Fuut	-	-	-	-	-	1	-
Geoorde Fuut	3	2	1	2	2-3	2-3	1
Dodaars	1	1	-	1	1	1	3
Wilde Eend	12-13	12	12	5-6	?	?	3
Wintertaling	4	4	1	-	-	-	-
Zomertaling	1	-	-	-	-	-	-
Slobeend	3	3	2	1	1	4	-
Kuifeend	-	-	-	1	1-2	1	2
Bergeend	5	5-6	+5	2	2	1	-
Tafeleend	1	-	1	-	1	-	-
Waterhoen	4	5-6	6-7	6	3-4	4	4
Meerkoet	5	5-6	6	4-5	3	3	4
Scholekster	-	1	1	-	-	-	-
Kievit	1	2	2	1	-	-	-

De achteruitgang of verdwijning van deze soorten is waarschijnlijk het gevolg van een complex van factoren. De verdwijning van de kokmeeuwkolonie, het oprukken van Veenmos en Pitrus en het afsterven van de laatste en de verdroging van vochtige plaatsen spelen wellicht een rol. De hoge begrazingsdruk van de runderen heeft tot gevolg gehad dat plaatselijk de begroeide randen te open werden.

In tabel 3 wordt tot 1984 de Bergeend als broedvogel vermeld. Het blijft de vraag of dit wel het geval is geweest. De structuur van het gebied en de ervaringen opgedaan in 1990 doen twijfels ontstaan over het broeden binnen het raster.

Van de vroeger vastgestelde broedvogelsoorten Grote Lijster, Gekraagde Roodstaart (landelijke achteruitgang), Grasmus en Rietgors kwamen geen broedparen meer voor. In bijlage 2 staan de inventarisatiegegevens van 1970, 1971 en 1990 vermeld.

9. Aanbevelingen voor het beheer

De knuppelbrug die in het verleden goede diensten bewees voor een bezoek aan de kokmeeuwkolonie is in verval. De brug is niet meer functioneel en hoort evenals de uitzichtheuvel niet meer in het gebied thuis. Het verwijderen van deze elementen lijkt een logische zaak.

De takkenhopen, bedoeld als schuil- en nestelgelegenheid voor de fauna zouden beter naar de randen verlegd kunnen worden. Fauna-elementen die van open ruimte houden, mijden de hopen die storend werken en vanuit hun optiek predatoren kunnen herbergen. Bovendien wordt schijnbaar de open ruimte in het toch al kleine gebied vergroot.

Momenteel ontbreken goed uitkijkpunten voor het publiek. Het creëren van twee van die punten, ontdaan van hinderlijke opslag en/of laaghangende takken is aan te bevelen.

Het lijkt erop dat de begrazingsdruk aan de begroeide oeverranden te groot is. De vegetatie is daar ijler geworden waardoor de schuil- en nestelmogelijkheid is afgenomen. Het weren van vee van die plaatsen kan een oplossing zijn.

De begroeiing van het lisdodde-eiland (C2) is op de meeste plaatsen afgestorven. Deze plek werd onder andere door de Georde Fuut als broedplaats gebruikt. Het eiland zou bij de bagger- en andere werkzaamheden gespaard moeten worden door de begroeiing daar te handhaven.

Hopelijk schiet in de toekomst nieuwe vegetatie op. De veenmosbegroeiing rukt langzaam maar zeker op en overgroeit plaatselijk de Pitrus. Deze interessante ontwikkeling zou niet stopgezet moeten worden.

Het verwijderen van de oude pollen met Pijpestrootje, waaraan door het vee nauwelijks gegeten wordt is aan te bevelen.

Het creëren van modderige randen zal zijn uitwerking niet missen voor het aantrekken van steltlopers. In de tweede helft van de jaren zestig vormden de modderige en ondiepe waterranden na het broedseizoen een slaapplek voor Grutto's.

Door de boomgroei en andere opslag aan de oostzijde grotendeels te verwijderen zal het gebied een meer open karakter krijgen. Wel is het zaak begroeiing voor het raster te handhaven om deze noodzakelijke ontsiering van het landschap te maskeren.

Dat bodem- en struikbroeders vrijwel ontbreken is reeds gememoreerd. In vak d zou kunnen worden overwogen de onderbegroeiing haar gang te laten gaan.

10. Samenvatting

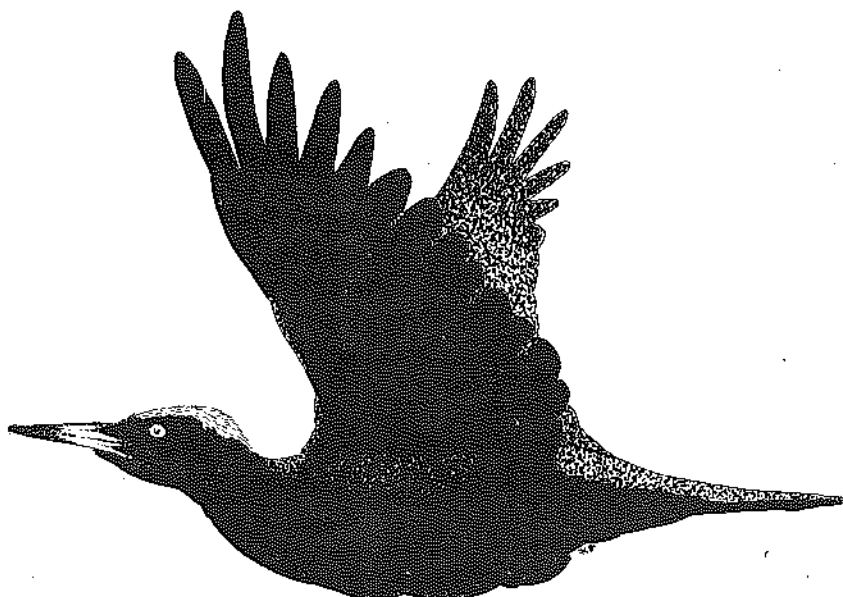
Tijdens de in 1990 uitgevoerde broedvogelinventarisatie in het Hilversums Wasmeer werd het voorkomen van twintig vogelsoorten vastgesteld met in totaal 52 territoria of broedparen. Bijzondere soorten waren de Georde Fuut, Waterral en Ransuil. Een complex van factoren lijkt ertoe geleid te hebben dat de stand van een aantal watervogels en steltlopers is afgenomen. Beheersvoorstellen met als doel de broedvogelstand te vergroten zijn opgenomen.

11. Dankwoord

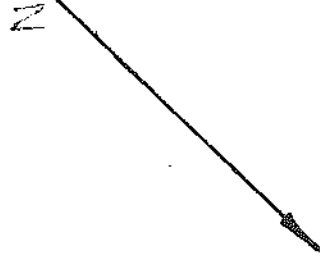
De inventarisaties werden door vier personen uitgevoerd. Mijn bijzondere dank gaat uit naar Nico Dwars, Jelle Harder en Adrie Vermeule die mede-inventarisors waren. Aren de Later en Jan Terlouw fungeerden als hulpinventarisator. Marijke de Graaf zag kans mijn spijkerschrift om te zetten in typografisch aanvaardbare voor iedereen leesbare teksten.

12. Geraadpleegde literatuur

1. Bleuten, W. & Van der Perk, M. 1990. Ecologische aspecten van baggerverwijdering uit het Hilversums Wasmeer. Rapport Interfakultaire Vakgroep Milieukunde. Rijksuniversiteit Utrecht.
2. Dijk, A.J.van. 1985. B.M.P. Broedvogel-Monitoringproject. Handleiding. SOVON Arnhem.
3. Hustings, M.F.H., R.G.M.Kwak, P.F.M.Opdam & M.J.S.M.Reijnen. 1985. Natuurbeheer in Nederland. Deel 3. Vogelinventarisatie. Pudoc Wageningen.
4. Jonkers, D.A. 1972. Kokmeeuwperikelen in het Hilversums Wasmeer. Vogelwerkgroep Het Gooi en Omstreken . Uitgave 17.
5. Jonkers, D.A. 1987. De verloren waarden van het Hilversumsche Wasmeer. Het Vogeljaar 35 (5) : 296-301.
6. Jonkers, D.A. , R.Kole & J.Taapken, 1987. Vogels tussen Vecht en Bem. Vogelwerkgroep Het Gooi en Omstreken Hilversum.
7. Osieck, E.R., J.Harder, R.G.Moolenbeek & R.van Poelgeest. 1978. Het beheer van het Hilversums Wasmeer. De Korhaan 12(3) : 65-72.
8. Vrankrijker, A.C.J.de. 1959. Het Hilversums Wasmeer. De Levende Natuur 62(12) : 265-275.

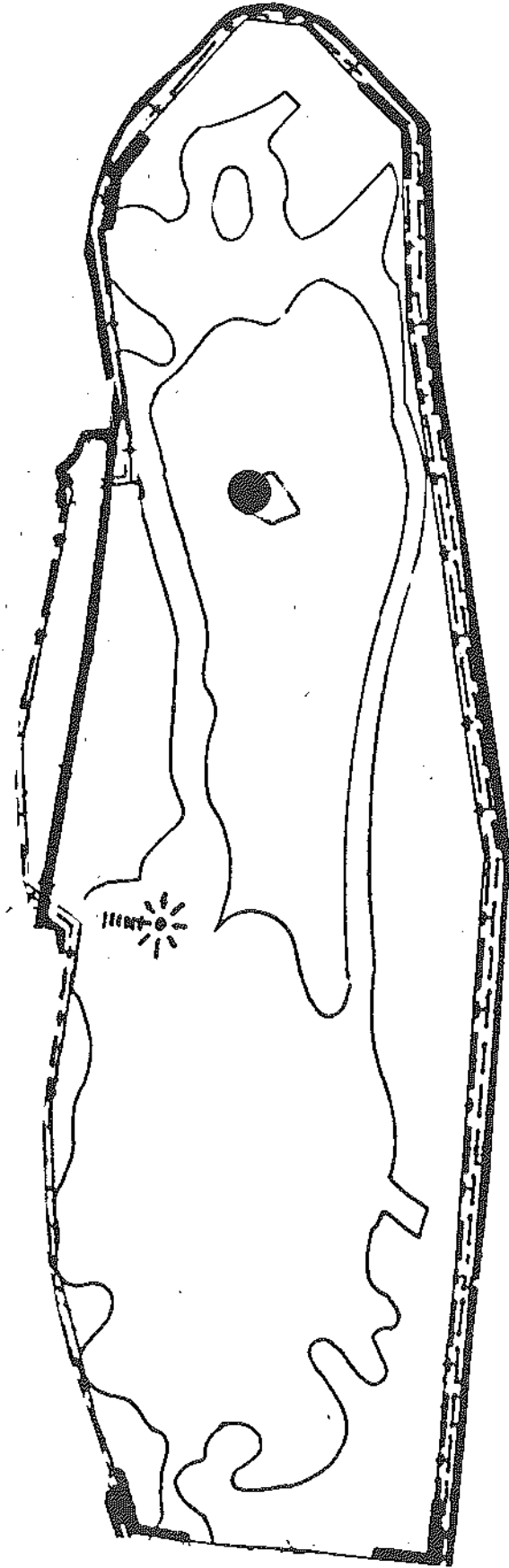

Bijlage 1
Territoriakaarten per soort.

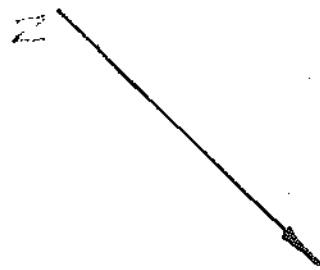

HILVERSUMS
WASMEER

Georde Fuit
1 paar

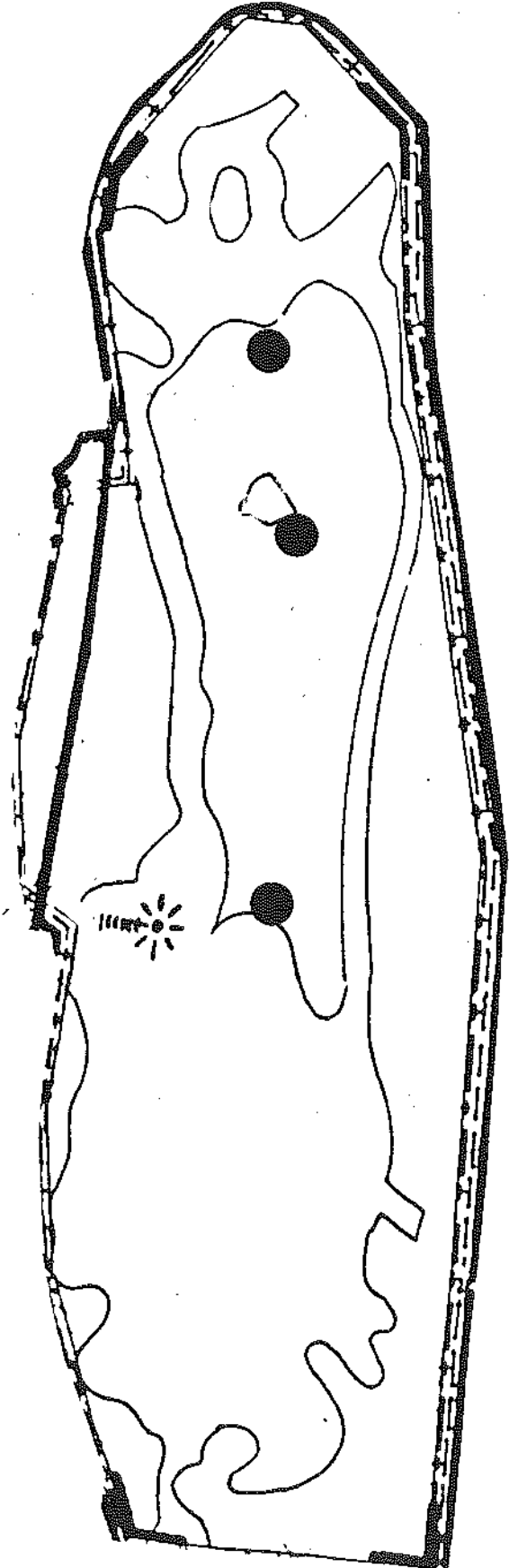

schaal 1:4700

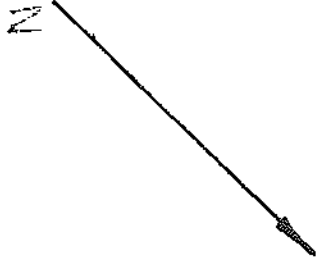

HILVERSUMS
WASMEER

Dodaars
3 paar

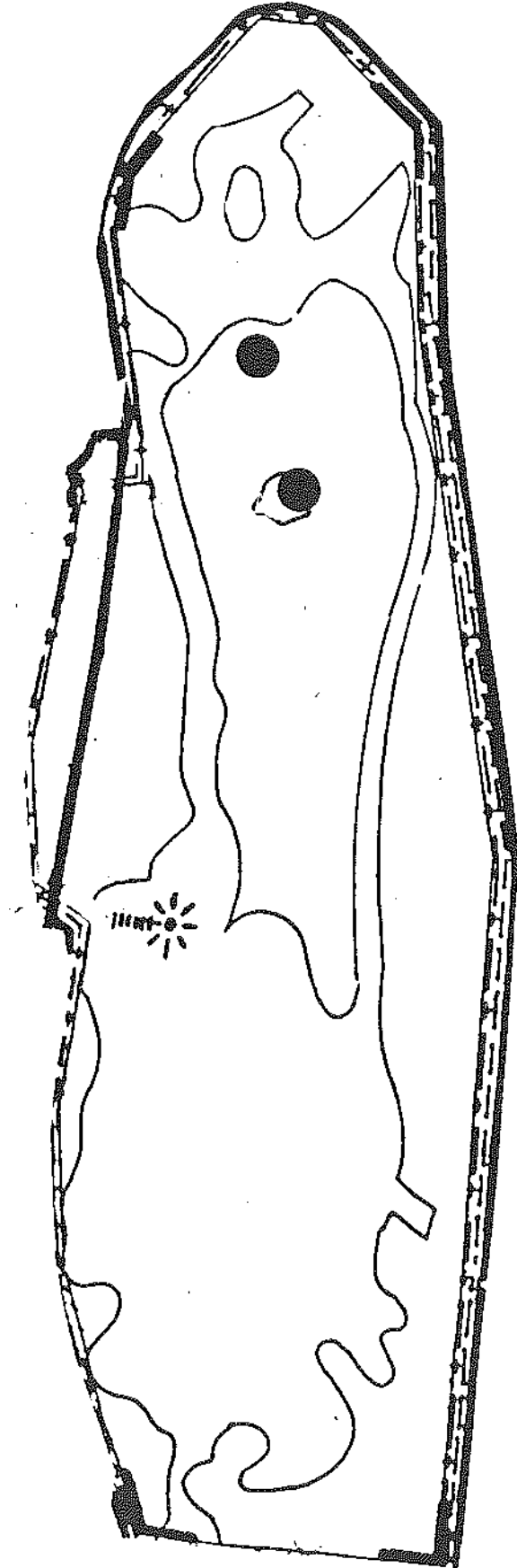

schaal 1:4700

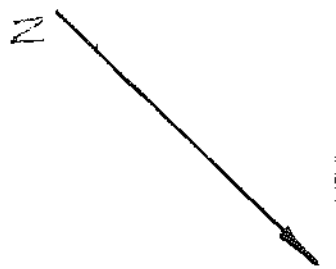

HILVERSUMS
WASMEER

Kuifeend
2 paar

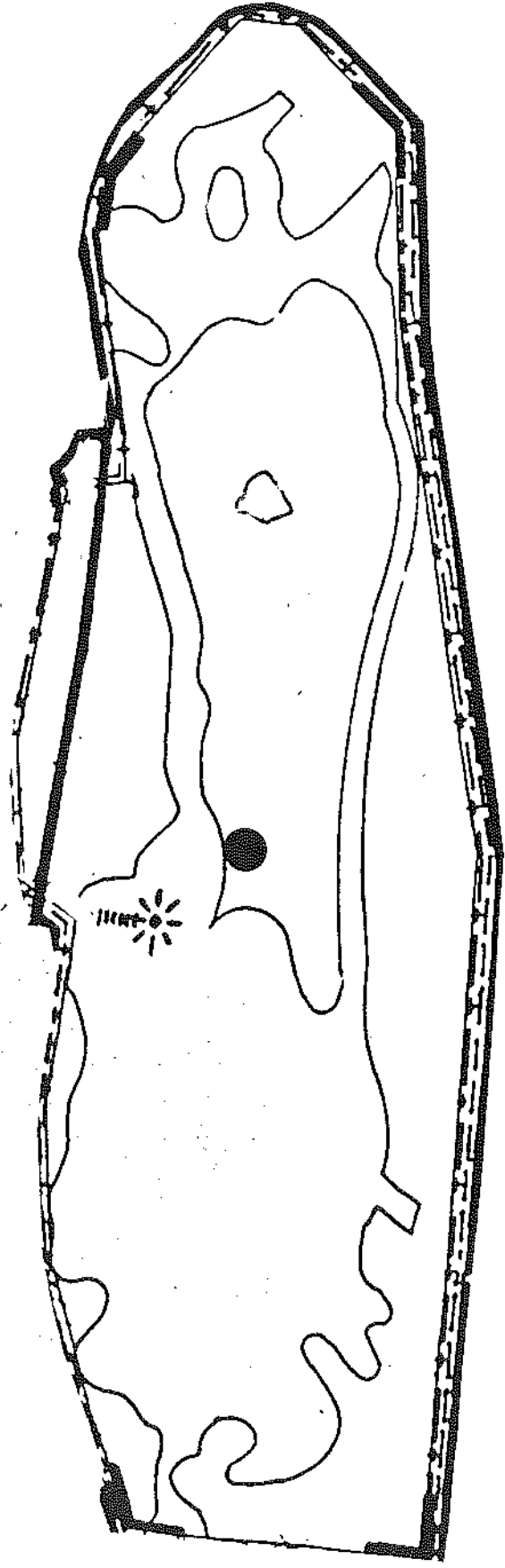

schaal 1:4700

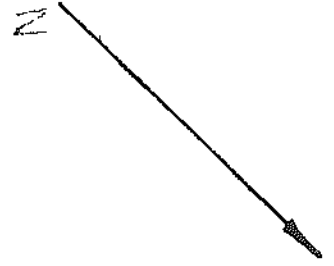

HILVERSUMS
WASMEER

Wateraal
1 paar

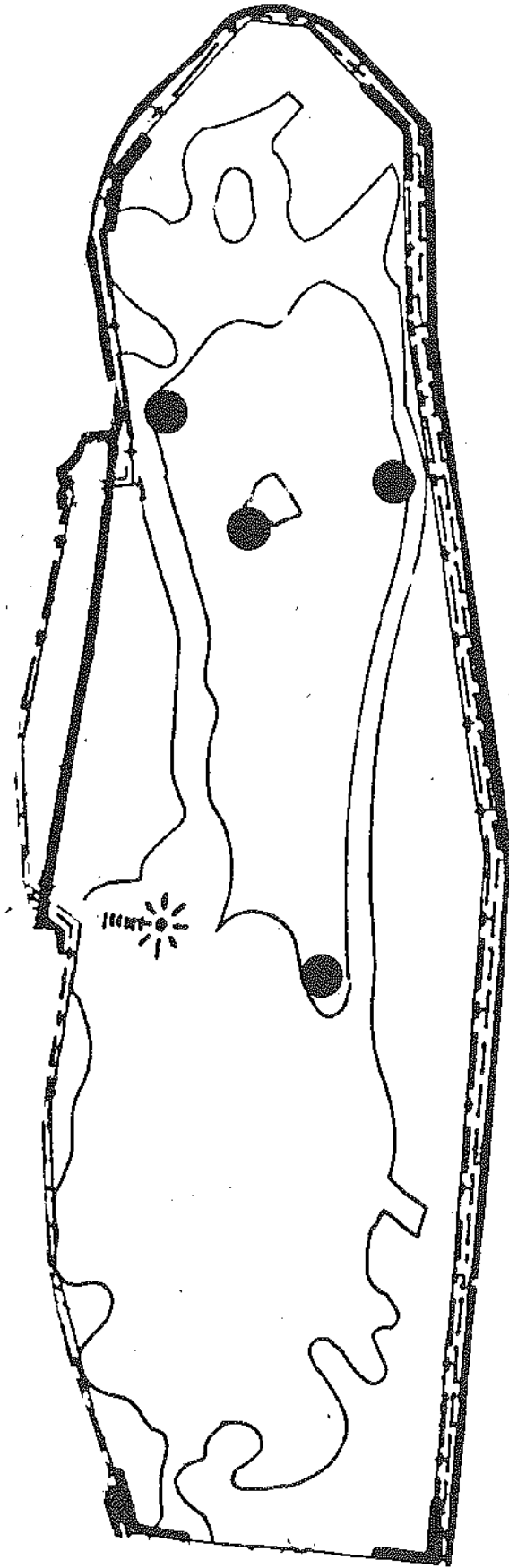

schaal 1:4700

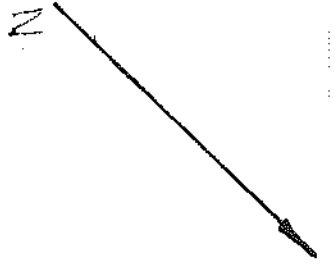

HILVERSUMS
WASMEER

Waterhoen
4 paar

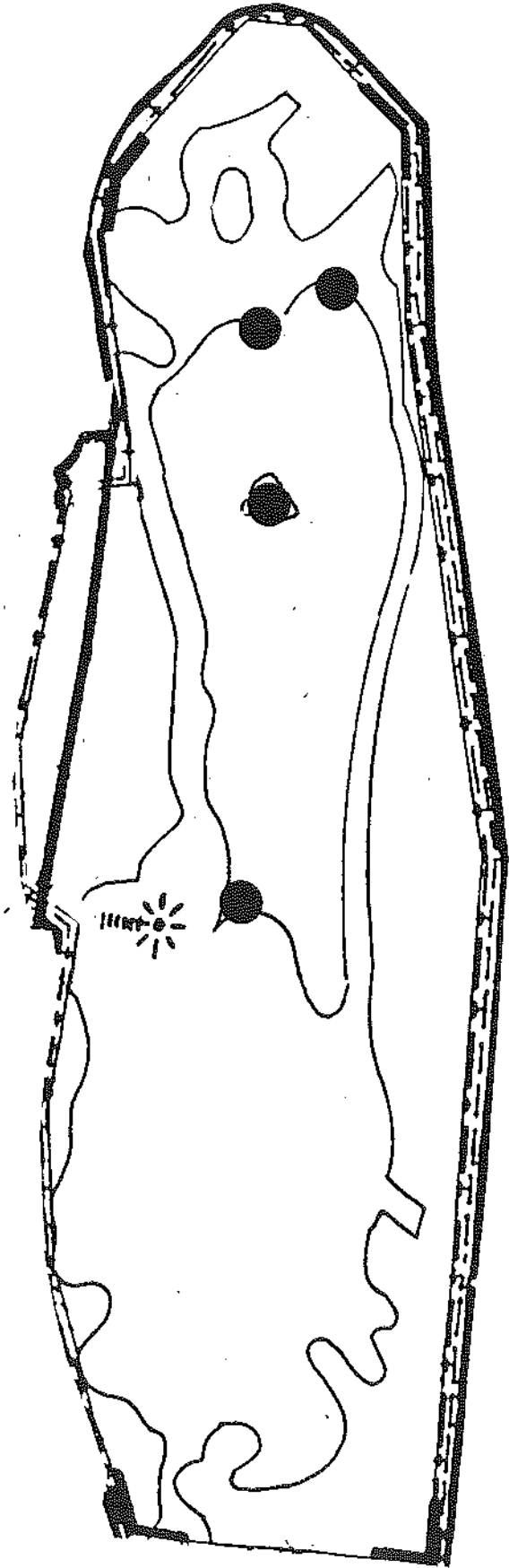

schaal 1:4700

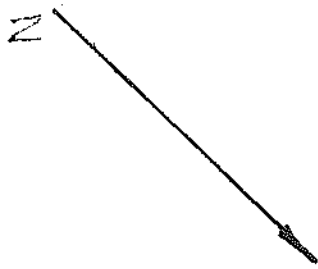

HILVERSUMS WASMEER

Meerkoet
4 paar

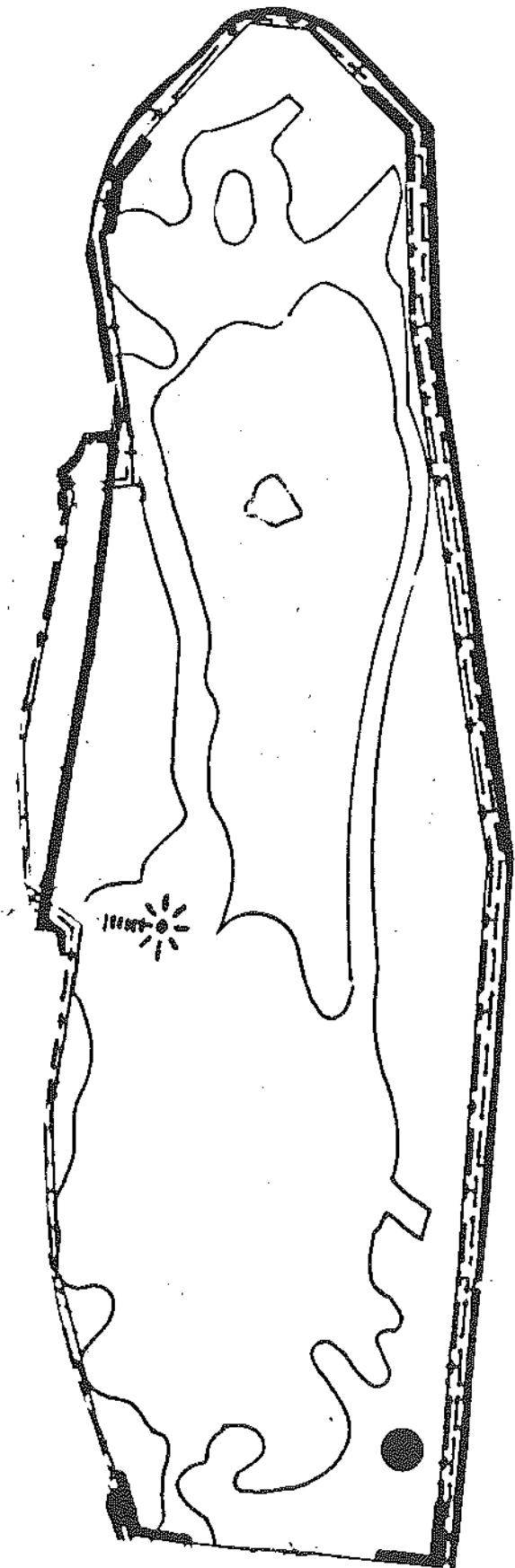

Schaal 1:4700

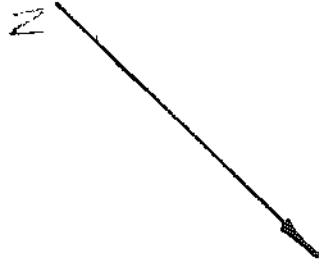

HILVERSUMS WASMEER

Ransuit 1
1 paar

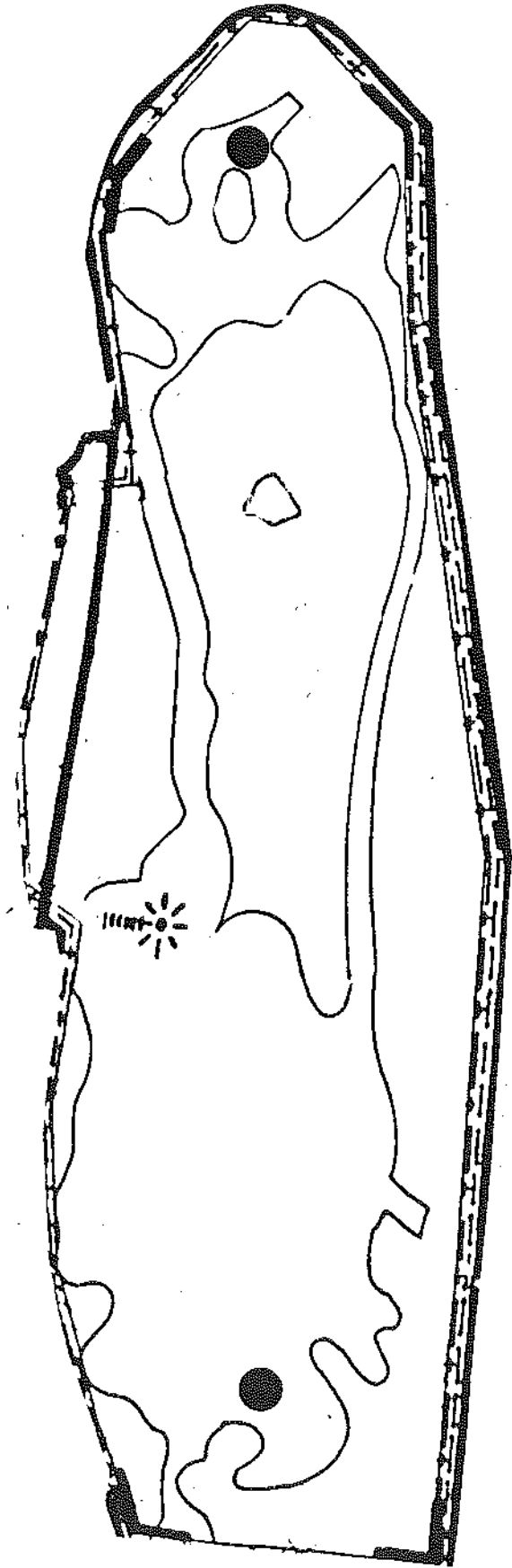

Schaal 1:4700

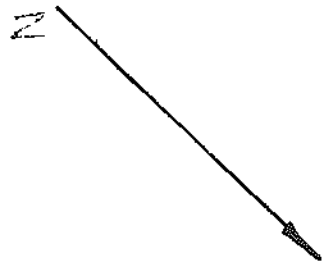

HILVERSUMS
WASMEER

Boompieper
2 paar

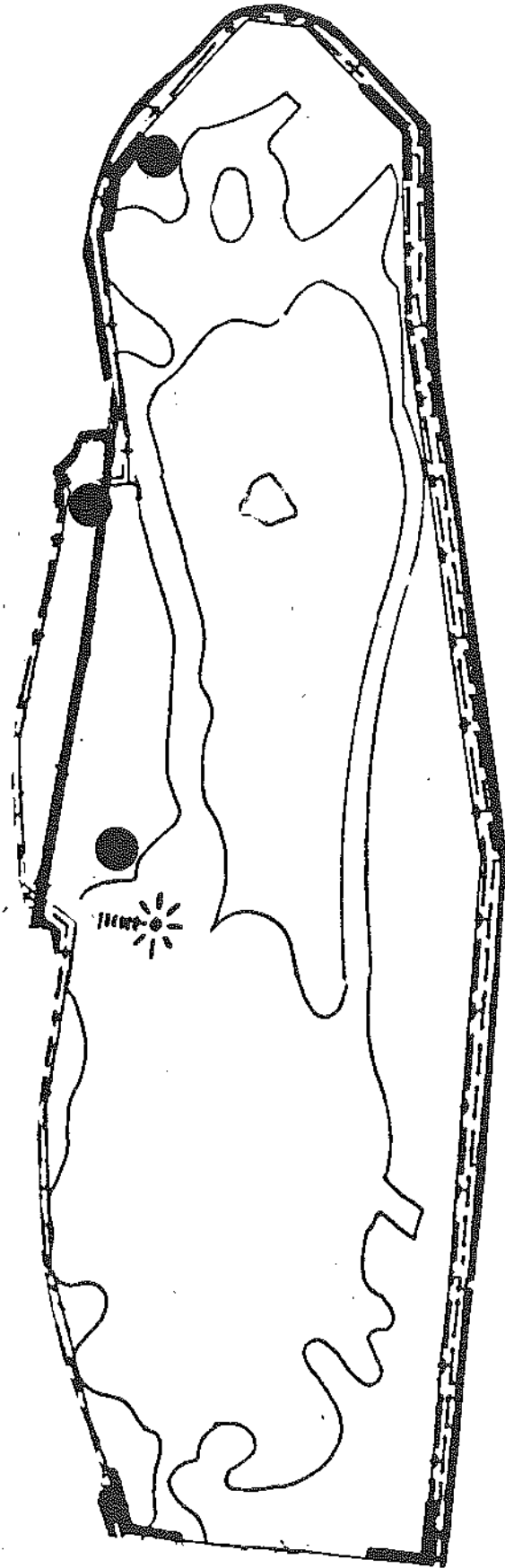

schaal 1:4700

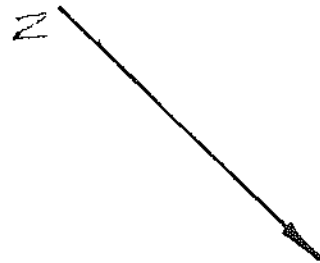

HILVERSUMS
WASMEER

Winterkoning
3 paar

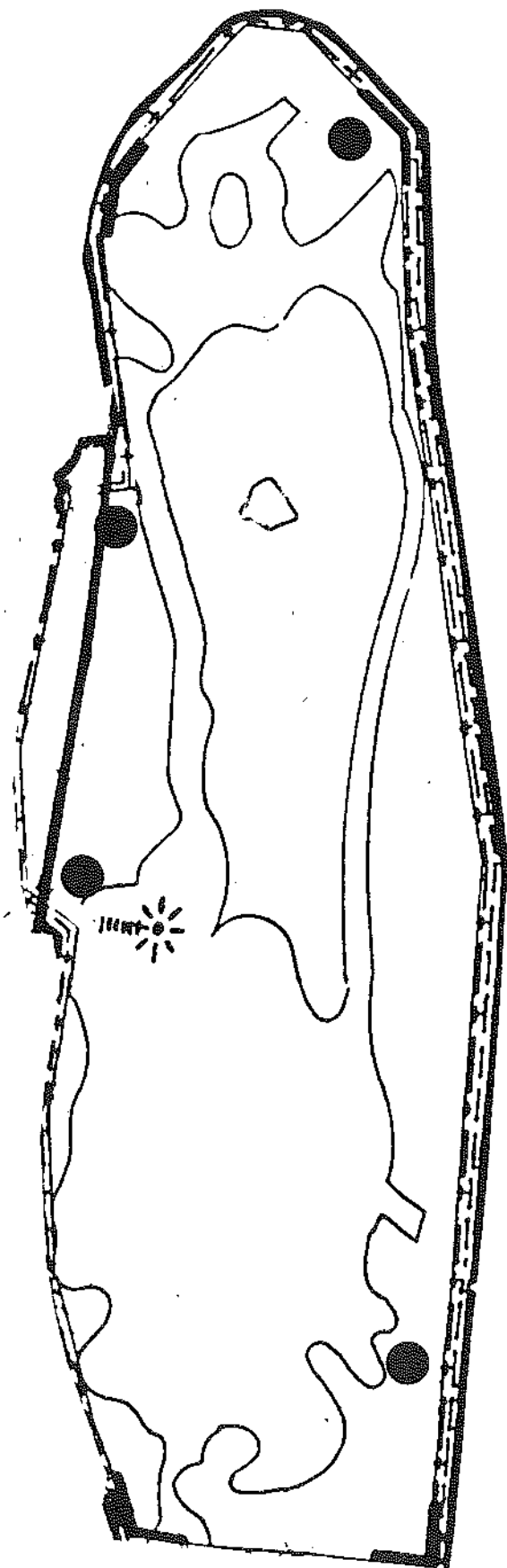

schaal 1:4700

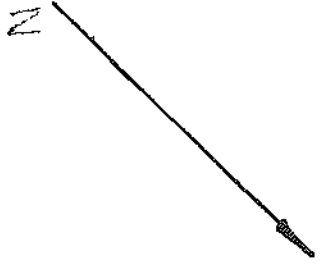

HILVERSUMS
WASMEER

Merel
3 paar

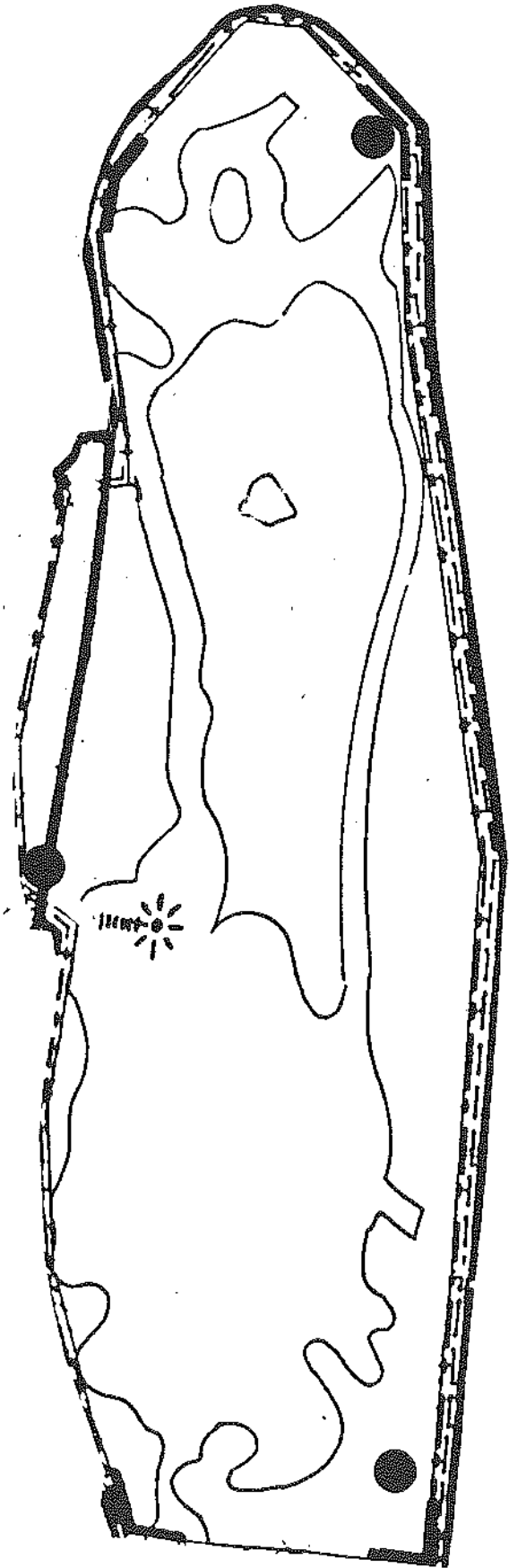

schaal 1 : 4700

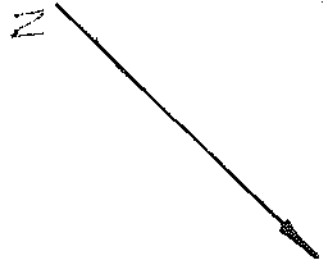
HILVERSUMS WASMEER

Roodborst
3 paar

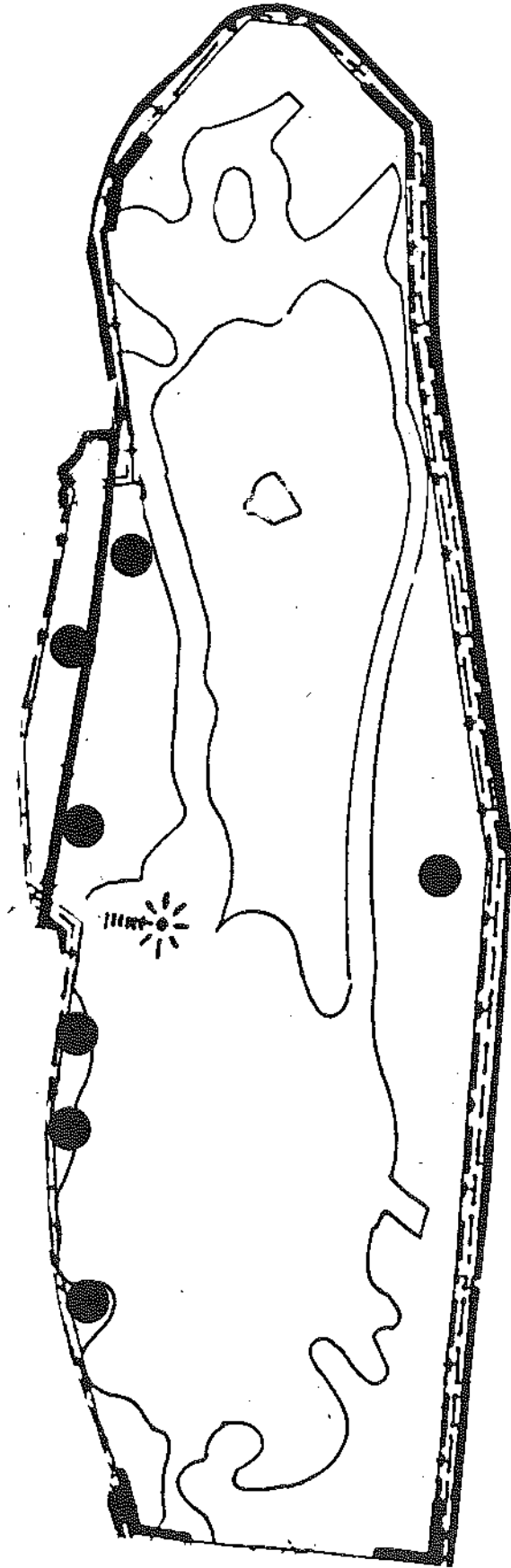
schaal 1:4700

1:4700

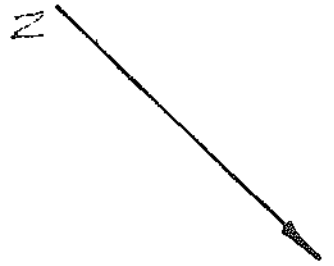

HILVERSUMS
WASMEER

Koolmees
7 paar

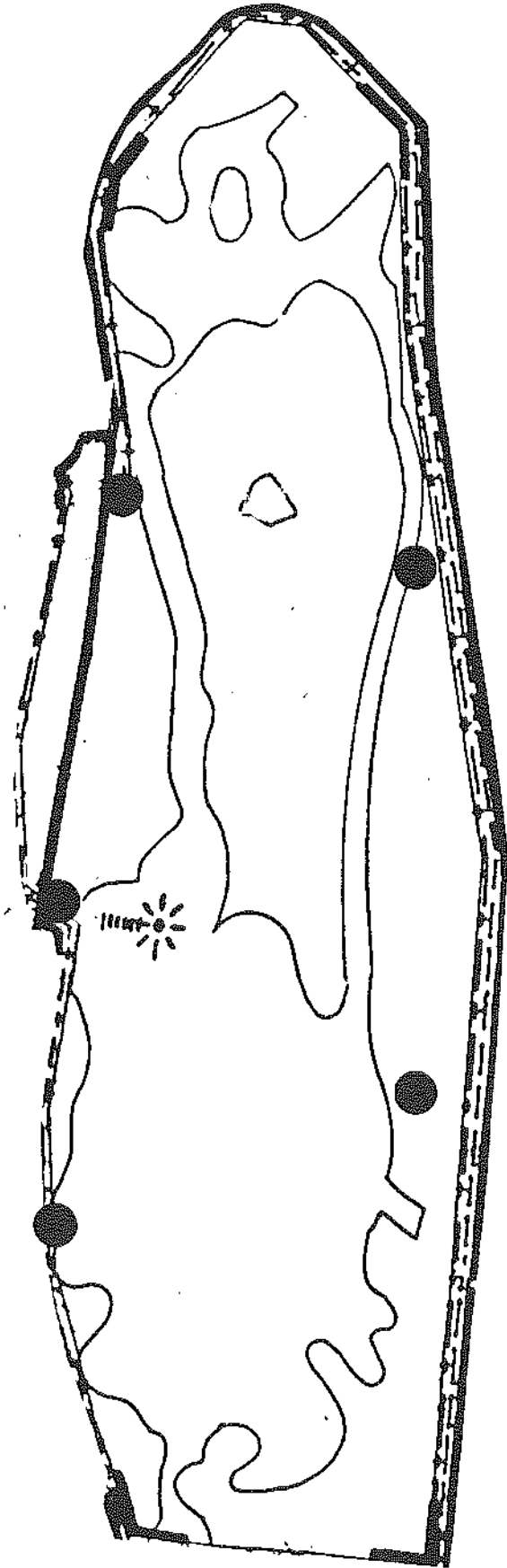

schaal 1:4700

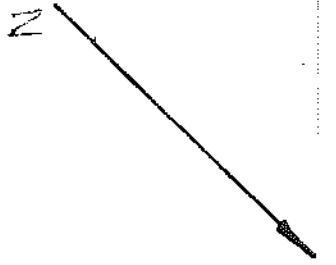

HILVERSUMS
WASMEER

Pimpelmees
5 paar

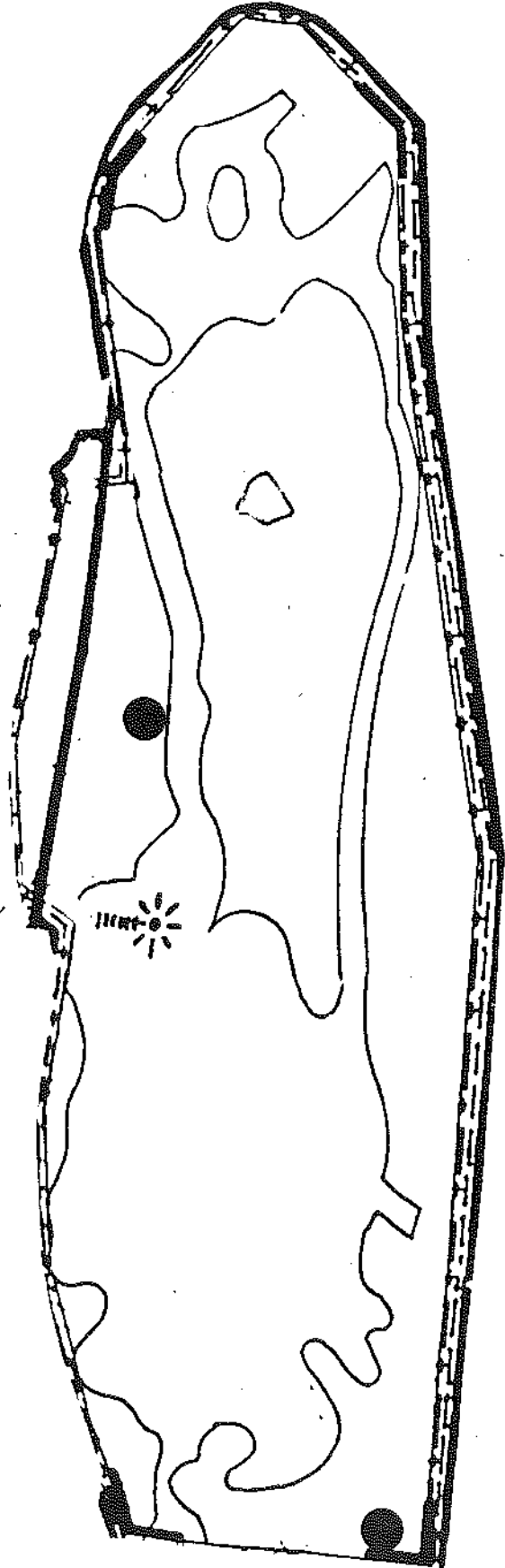

schaal 1:4700

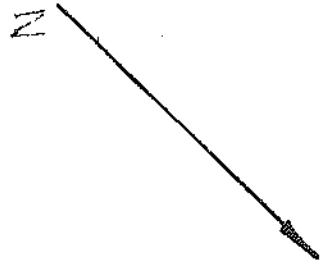

HILVERSUMS
WASMEER

Kuifmees
2 paar

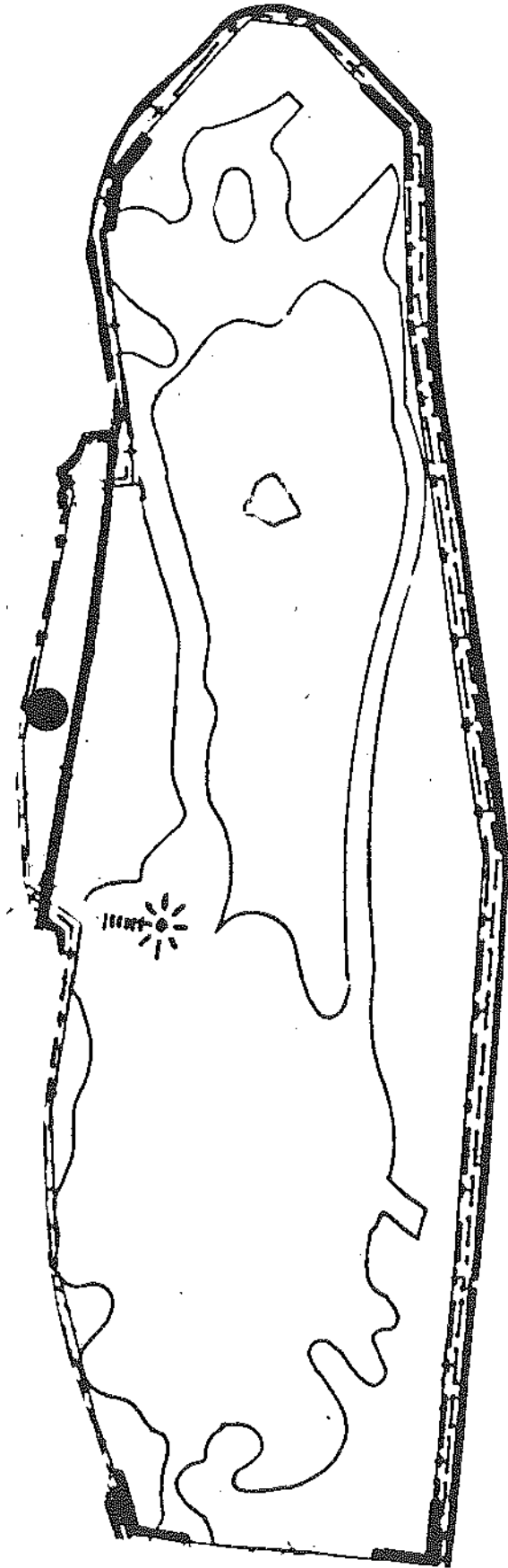

schaal 1:4700

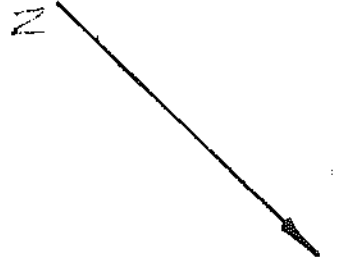

HILVERSUMS
WASMEER

Zwarte Mees
1 paar

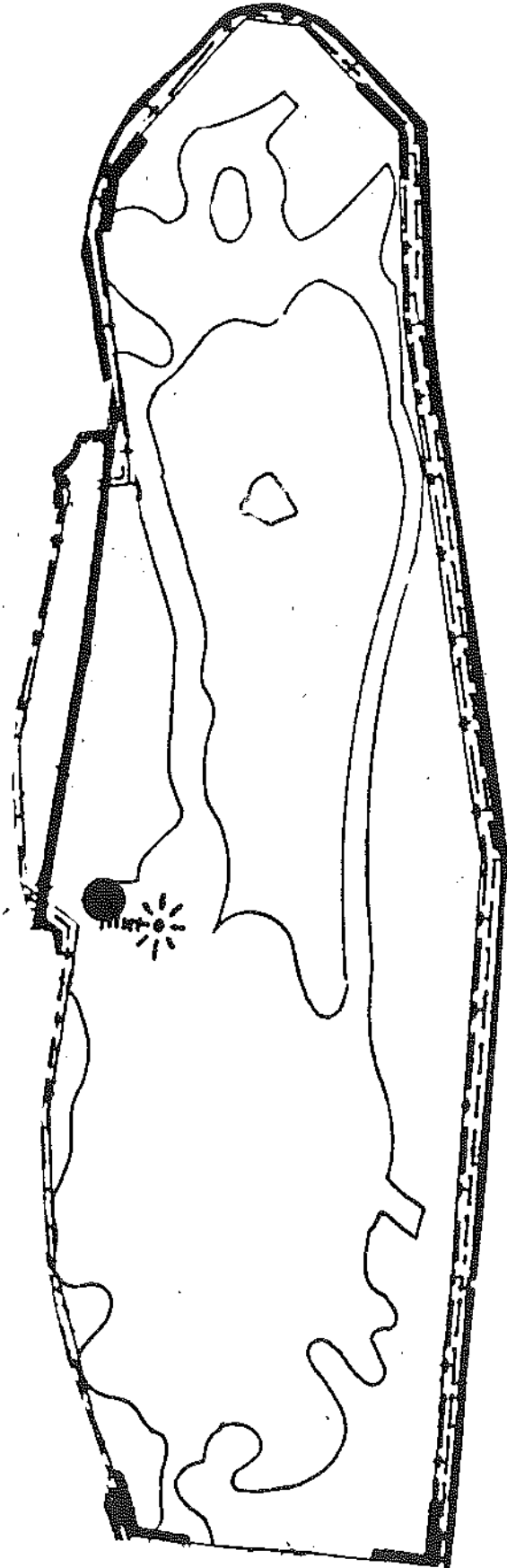

schaal 1:4700

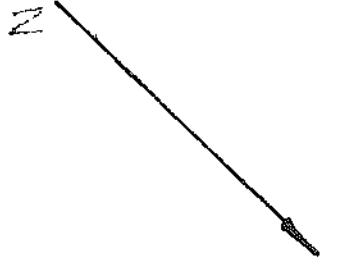

HILVERSUMS
WASMEER

Matkop
1 paar

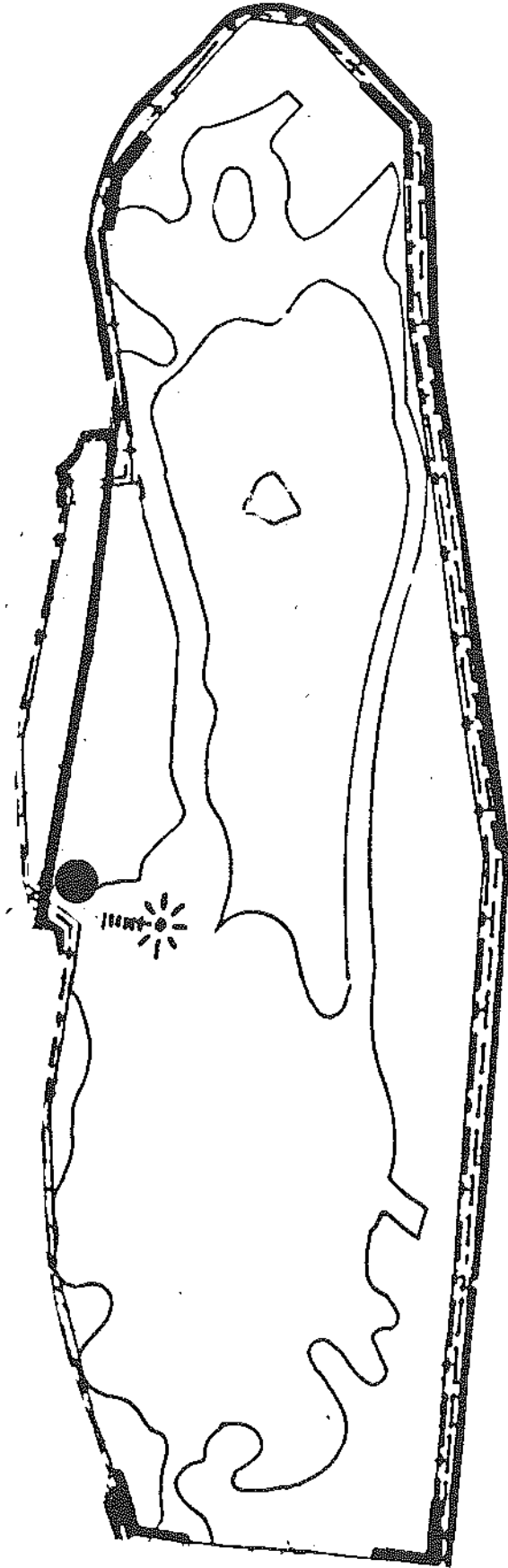

schaal 1:4700

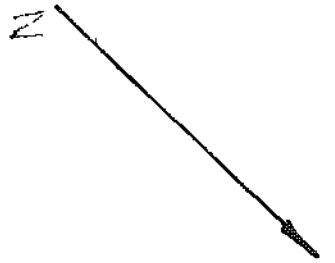

HILVERSUMS
WASMEER

Goudhaantje
1 paar

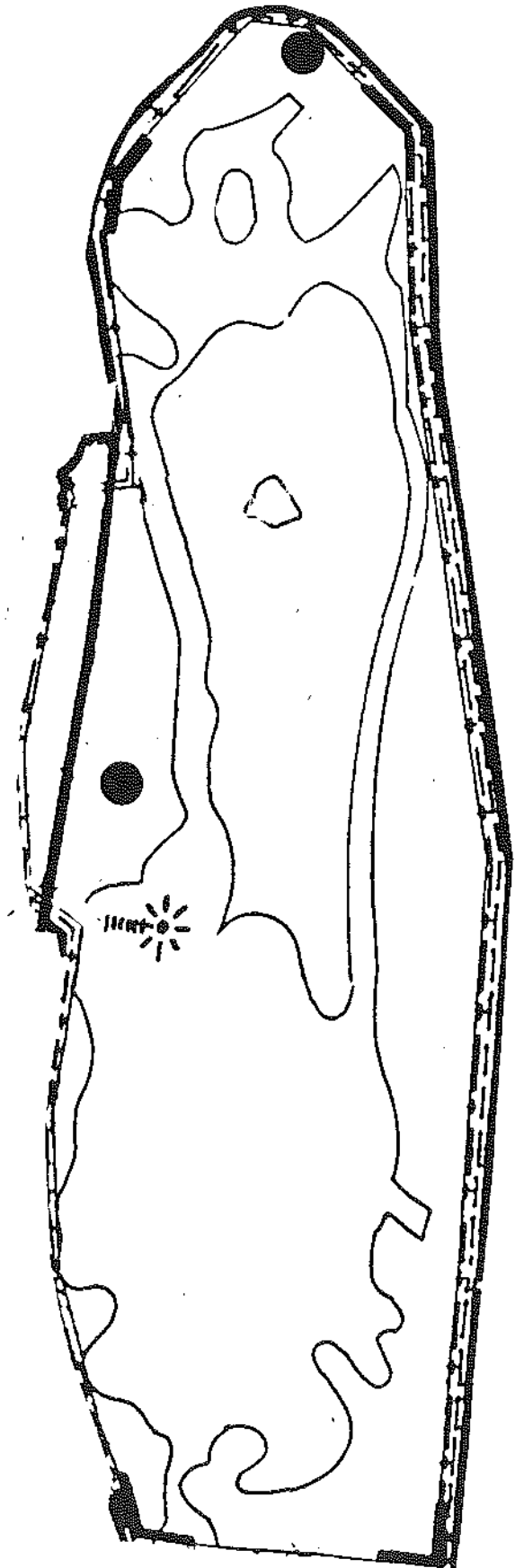

schaal 1:4700

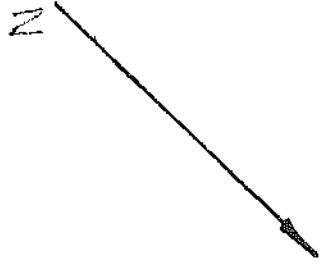

HILVERSUMS
WASMEER

Boomkruiper
2 paar

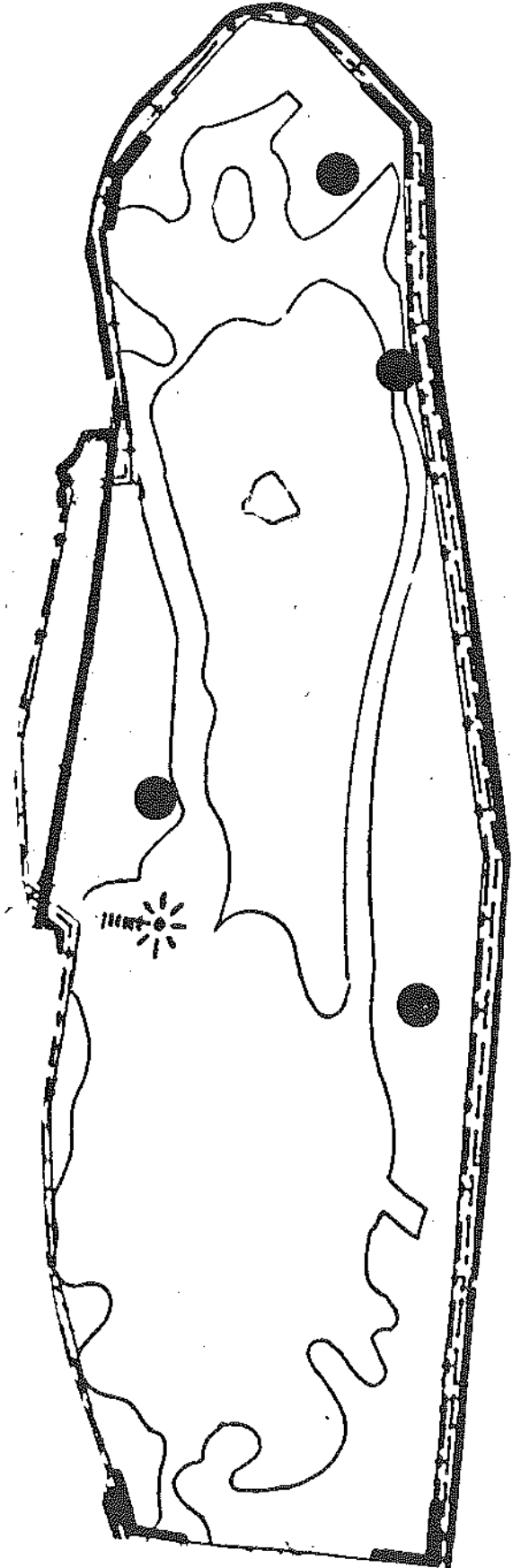

schaal 1:4700

HILVERSUMS
WASMEER

Vink
4 paar

schaal 1:4700

Bijlage 2

Inventarisatiegegevens van 1970, 1971 en 1990 (aantallen in paren)

	<u>1970</u>	<u>1971</u>	<u>1990</u>
Geoorde Fuut	3	2	1
Dodaars	1	1	3
Wilde Eend	12-13	12	3
Wintertaling	4	4	-
Zomertaling	1	-	-
Slobeend	3	3	-
Kuifeend	-	-	2
Tafeleend	1	-	-
Bergeend	+5	+5	-
Fazant	1	2	-
Waterral	-	-	1
Waterhoen	4	5-6	4
Meerkoet	5	5-6	4
Scholekster	-	1	-
Kievit	1	2	-
Kokmeeuw	+1250	+1500	-
Ransuil	-	-	1
Houtduif	1	1	-
Boompieper	-	-	2
Winterkoning	4	3	3
Grote Lijster	1	-	-
Zanglijster	1	1	-
Merel	3	3	5 7 ₄
Gekraagde Roodstaart	1	1	-
Roodborst	4	3-4	3
Zwartkop	1	1	-
Tuinfluiter	-	1	-
Grasmus	1-2	1	-
Fitis	4	6	-
Tjiftjaf	1	-	-
Goudhaantje	-	-	1
Koolmees	8	7	7
Pimpelmees	2	3	5
Zwarte Mees	1	2	1
Kuifmees'	2	2	2
Matkop	1	-	1
Staartmees	1	-	-
Boomkruiper	-	-	1
Rietgors	-	1	-
Vink	1	-	4

